

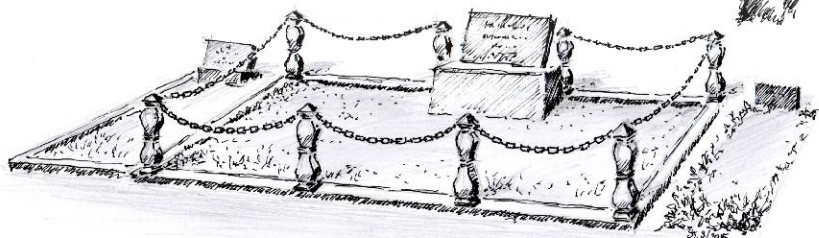
Z KART HISTORII

Od początku istnienia Żor, zgodnie ze średniowiecznym chrześcijańskim obyczajem, zmarłych grzebano na terenach wokół kościołów. Potwierdzają to odkryte w trakcie wykopalisk archeologicznych pozostałości grobów i ludzkich szczątków w sąsiedztwie kościoła farnego oraz wokół pierwszego w naszym mieście kościoła drewnianego pw. Najświętszej Marii Panny, na obecnej ul. Murarskiej w otoczeniu kapliczki św. Jana Nepomucena, zwanej „Kościołkiem”.

Z uwagi na szczupłość terenu przykościelnego, w roku 1822 na cmentarz przeznaczono teren wielkości 4,5 morgi w sąsiedztwie ówczesnego szpitala. Jednak z uwagi na wysoki poziom wód gruntowych cmentarz ten użytkowany był bardzo krótko. Już bowiem 12 kwietnia 1824 r. Pruska Rejencja Królewska zatwierdziła przeniesienie cmentarza na inne miejsce. Wybrano teren poza murami obronnymi w sąsiedztwie kościoła farnego i plebanii. W miejscu dotychczasowej fosy i wałów obronnych teren zniwelowano, ogrodzono i przygotowano do pochówków. Odkupiono teren ten miesiąc wcześniej od Walentego Kwoki, który za dwie morgi wałów otrzymał 234 talary i 5 groszy. Tak powstał cmentarz katolicki przy kościele pw. Świętych Apostołów Filipa i Jakuba, który stał się miejscem pochówku zmarłych żorzan na ponad sto lat.

Ks. Bernard Joško, na podstawie archiwalnych dokumentów diecezjalnych, sporządził zestawienie ilościowe pochówków na cmentarzu żorskim od roku 1824 do 1923. Było ich łącznie 13.193. Z dokumentów tych wynika, że średnio w roku dokonywano około 100 pochówków. Istniały jednak dwa wyjątkowe okresy, kiedy grzebano znacznie więcej osób. Były to lata 1847 i 1848, kiedy to na skutek panującego na Górnym Śląsku tyfusu głodowego, w Żorach zmarło 878 osób. W latach 1860 i 1867 powiększono teren cmentarza o obszar gminny oraz o ogród rodziny Löfflerów. W 1872 r. zbudowano kostnicę, którą zlikwidowano prawdopodobnie w czasie I wojny światowej. Kilkakrotnie zmieniano ogrodzenie cmentarza – pierwotny mur z cegły i kamienia zastąpiono płotem sztachetowym, a później metalowym.

Zgodnie z księgą pochówków i planem cmentarza z 1935r. w części północnej cmentarza pochowano w 1921 r. trzech powstańców, którzy zginęli w III Powstaniu Śląskim (grób nr 389). Są to: Rudolf Buchta z Baranowic,

Pomnik Powstańców Śląskich - wygląd pierwotny

Piotr Paździor z Kleszczowa i Jan Teszner z Żor. Czwarty z powstańców Franciszek Kumor nie został pochowany na cmentarzu żorskim, ale jest wypisany na tablicy nagrobnej jako poległy w Powstaniu. Pomnik nagrobny mogiły powstańców śląskich był 3-krotnie przebudowany. Obecna wersja pochodzi z 2012r.

Pochówków na tym cmentarzu zaprzestano w roku 1925, kiedy to powstał nowy cmentarz katolicki przy obecnej ul. Nowej. Na „starym cmentarzu” zdarzały się sporadyczne przypadki grzebania zmarłych, najczęściej w istniejących od dawna grobach rodzinnych.

W dniu 8 września 1935 r. spadł na teren cmentarza, niszcząc część drzewostanu, fragment terenu cmentarnego i sporo nagrobków, dwumiejscowy wojskowy samolot łącznikowo–obserwacyjny R-XIII. Miejsce katastrofy przedstawiało wstrząsający widok: samolot doszczętnie zdruzgotany, obok zwłoki 25-letniego pilota ppor. Mariana Ciosiańskiego. Drugi z oficerów, 24-letni pilot obserwator por. Walerian Dąbrowicki zmarł w drodze do szpitala. Przyczyną katastrofy samolotu z 2 Pułku Lotniczego w Krakowie była zła pogoda, zachmurzenie i porywisty wiatr.

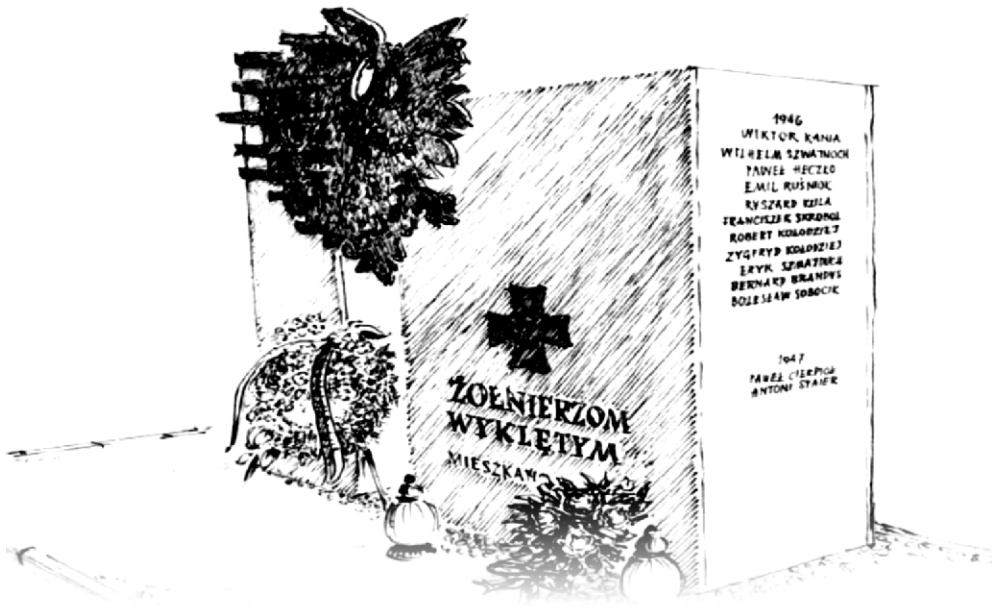
W dniu 24 marca 1945 r., wskutek intensywnych działań wojennych rozpoczynających tzw. „kampanię ostrawsko–morawską”, Żory zostały zniszczone w 80%. Pociski artyleryjskie i bomby zniszczyły większość zabudowań. Ucierpiał również kościół farny i przylegający do niego cmentarz. Znalazło to nawet swoje odzwierciedlenie w zapiskach ówczesnego korespondenta wojennego, później pisarza Konstantego Simonowa, który zanotował: „... z kościoła ostał się tylko szkielet. Sąsiadujący z nim cmentarz jest także zryty przez wybuchy – cały w lejach. Doprawdy, wojna nawet umarłych nie zostawia w spokoju”.

Dwie wojny światowe, ogromniszyszeń w marcu 1945 roku oraz animozje na tle narodowościowym bądź politycznym spowodowały na cmentarzu wiele zniszczeń, dewastacji i przypadków profanacji. Wiele nagrobków rozbito, zamalowano smołą stare niemieckie inskrypcje nagrobne, zrabowano wiele cennych nagrobków.

W 1957 roku na końcu głównej alejki od strony wschodniej ustawiono zabytkowy średniowieczny krzyż kamienny (nr 334), przeniesiony tam z posesji przy ul. Rybnickiej 5, przez większość znawców uznawany za krzyż pokutny mający stanowić zadośćuczynienie i znak pokuty za zbrodniczy czyn. Mógł być też krzyżem rozgraniczającym włości klasztorne.

W latach sześćdziesiątych XX wieku, z inicjatywy ks. proboszcza Adama Biezanowskiego, wzdłuż głównej alei cmentarza, na pniach drzew zawieszono drewniane kapliczki ze stacjami drogi krzyżowej. Pozostałości stacji drogi krzyżowej zachowały się do dzisiaj. Wtedy też przebudowano istniejące alejki cmentarne a w części północnej i wschodniej wytyczono nowe.

Z okazji Święta Niepodległości w dniu 12 listopada 2013 r. w południowo–wschodniej części cmentarza, pod murem obronnym, odsłonięto z uroczystym ceremoniałem pomnik „Żołnierzy Wyklętych” (nr 138A), upamiętniający osoby z Żor i okolic walczące po II wojnie światowej z komunistami o wolną i niepodległą Polskę. Na pomniku widnieją imiona i nazwiska 13 osób: Wiktor Kania,

Wilhelm Sz wajnoch, Paweł Heczko, Emil Ruśniok, Ryszard Kula, Franciszek Skrobol, Robert Kołodziej, Zygfryd Kołodziej, Eryk Szmajduch, Bernard Brandys, Bolesław Sobocik (polegli w roku 1946), Paweł Cierpiot i Antoni Staier (polegli w roku 1947).

Projektantem pomnika jest artysta rzeźbiarz Tomasz Wenklar.

Cmentarz katolicki przy kościele farnym pw. Świętych Apostołów Filipa i Jakuba – miejsce rzadko już odwiedzane, ze starymi rozłożystymi drzewami okrytymi płaszczami bluszczu i grobami spowitymi kobiercami zieleni przetykanej żółcią wiosennych jaskrów – przez prawie dwa wieki swego istnienia stał się i pozostanie ważnym elementem historii i krajobrazu Żor.

Krzyż pokutny

OSOBY POCHOWANE NA CMENTARZU, KTÓRYCH DOKŁADNE MIEJSCE POCHÓWKU JEST ZNANE

(sporządzono na podstawie „Studium historyczno-konserwatorskiego zabytkowego cmentarza zlokalizowanego przy ul. ks. Klimka w Żorach” opracowanego przez Pracownię Urbanistyczno-Konserwatorską ABAKUS, książki A. Weltzla „Historia Miasta Żory na Górnym Śląsku” oraz relacji potomków osób pochowanych - zebranych przez zespół redakcyjny TMMŻ.)

STRONA PRAWA WZDŁUŻ MURU OBRONNEGO

Numer grobu	Informacja o zmarłym
3	Johanna KOTREMBA z d. Żabka, zmarła w wieku 67 lat dnia 07.08.1911 r., członkini Ojczyźnianego Towarzystwa Kobiet prowadzącego działalność dobroczynną i Anton KOTREMBA (1834-1913) kupiec, rajca miejski.
7	Johann i Marianna GALLI . Przodkowie rodziny Waclawik.
11	Carl HENSEL (1831-1895) i Anna HENSEL z d. Wagner (22.07.1831÷25.07.1904)
17	Franciszek IGLER , rajca miejski, członek Zarządu Związku Weteranów Wojennych i Franciszka IGLER z d. Tyrtań. Przodkowie rodziny Wlokas i Morgała.
28	Ignatz LIPINSKI (22.10.1850÷23.01.1880) rajca miejski, właściciel sklepu korzennego i kolektury loteryjnej i Marianna LIPINSKI z d. Larysz (1841-1885). Przodkowie rodzin Lipiński, Kirchman, Jarzyna.
29	Franciszka SZYSKOWITZ (09.12.1829÷15.12.1829) i ... SZYSKOWITZ (25.11.1823 ÷ ...05.1887). Rodzina kupiecka.
30	Emil SZYSKOWITZ (05.04.1853÷23.10.1917), kupiec, rajca miejski, członek Rady Kościelnej.
31	Ignacy WLOKAS (1875-1918), krawiec.
31A	Paulina WLOKAS i Karol WLOKAS , członek Zarządu Cechu Krawców. Przodkowie rodziny Morgała i Wlokas (mogła zniszczona w czasie wojny).
32	Georg SZCZEPAN (23.04.1839 ÷ 04.01.1900), przedsiębiorca, właściciel tartaku, młyna i innych zakładów i Josepha SZCZEPAN z d. Goras (18.05.1843 ÷ 02.04.1916).
39	Ks. Theodor HERINK (14.11.1819 ÷ 17.12.1902), zasłużony duchowny, komorant w kościele farnym za czasów proboszcza Teodora Zgaślika.
43	Wilhelm ADAMEK (11.11.1823 ÷ 23.11.1904), mistrz rzeźnicki i Maria ADAMEK z d. Lazarek (15.08.1827 ÷ 15.08.1901). Przodkowie rodziny Joško.
44	Alois DEHNER (09.05.1820 ÷ 20.02.1905), kupiec, właściciel jednego z żorskich browarów i Franciska DEHNER (6.10.1832 ÷ 22.07.1913).
47	Franciszka HENSEL z d. Czechanek (22.01.1860 ÷ 23.11.1931) i ... HENSEL zm. 08.06.1907r.
49	Ignatz Wilhelm PIECUCH , budowniczy. Przodek rodzin Rotter, Bałdyk, Bartnicki, Ludowicz.
50	... KÖNIG przez krewnych i potomnych nazywana „stareczka Królka”.
51	Joseph KÖNIG (19.05.1861 ÷ 20.08.1910), nauczyciel matematyki, pochowany z miesięczną wnuczką Maria . Przodek rodzin Rotter, Bałdyk, Bartnicki, Ludowicz.
52	Dorota i Jan MADAJ oraz córka Marta HENSEL .
53	Maksymilian BOFLER lub Bosler (01.05.1851 ÷ 25.12.1910), naczelnik stacji kolejowej w Żorach.
56	Anna GALLUS z d. Piecuch (08.07.1788 ÷ 22.03.1851) i Anton GALLUS (21.07.1783 ÷ 06.08.1854).
57	Anton SOBECZKO (14.06.1800 ÷ 28.10.1859).
58	Caroline SOBECZKO z d. Braun (14.08.1791 ÷ 14.12.1861), druga żona doktora Antona Sobeczko.
62	Pawel HALLATSCH , zegarmistrz. Przodek żorskich zegarmistrzów.

- 63** **Cecylia HALLATSCH**, żona Pawła.
- 64** ... **HALLATSCH**
- 64A** ... **HALLATSCH**
- 67** **Marie Agnes IGLER** z d. Galezka (29.12.1840 ÷ 11.03.1872), żona kupca Jacoba Iglera. Przodek rodziny Wlokas, Morgała.
- 71** **Rodzina FRYSZTACKI i PODSTAWKA.**
- 72** **Maria SOLORZ** z d. Fojtzik (28.05.1859 ÷ 03.11.1920) i **Aleksander SOLORZ** (11.07.1855÷19.07.1935), mistrz rzeźnicki, Honorowy Mistrz Izby Rzemieślniczej w Katowicach, jeden z fundatorów krzyża na placu kościelnym postawionego przez żorskich rzeźników w 1881 r. Przodkowie rodzin Wawrzyczek, Ćwięczek, Aclamek.
- 76** ... **LIPINSKI** z d. Czechaczek, zmarła w 18..3r. (nieczytelne dane).
- 78** ...**SCHIPP** z d. ...nel (...12. 1857 ÷ 03.04.1882).(nieczytelne dane).
- 80** **Wilhelm KOTZWAJ**, zmarł 30.10.1910, kupiec. Przodek rodzin Bojda, Lubecki.
- 83** **Franz TORKA** (14.11.1864 ÷ 07.03.1908), nauczyciel, członek Katolickiego Związku Nauczycieli.
- 84** **Antonia PIETZUCH** z d. Oehler (06.10.1793÷15.12.1828) urodzona w Reichwaldau, żona mistrza tkackiego i rajcy miejskiego Dominika Pietzucha.
- 85** **Cacilie FERCHE** z d. Gallus (02.11.1827÷10.03.1884) i **Gustaw FERCHE** (18.08.1813 ÷14.04.1878) pochodził ze Świdnicy, aptekarz, a od 1840 r. właściciel apteki.
- 86** **Carl FERCHE** (1778-1849).
- 90** **Anton TYRTANIA** (05.11.1847÷25.04.1914), mistrz szewski i ... **BÖNISCH** (18.07.1870 ÷ ... 1925). (nieczytelne dane).
- 92** **Ks. Josef SCHINDERA** (15.03.1892÷19.12.1916), absolwent Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, święcenia kapłańskie uzyskał 19.07.1914 r.
- 93** **Carl KNOBL** (05.08.1817 ÷ 02.02.1882), urzędnik królewski i **Gisele KNOBL** z d. Turk.
- 95** **Johan i Konrad MROZEK**, bracia zmarli w wieku chłopięcym.
- 96** **Johan Konstanty NIECHOJ** (1844-1913) i **Julia Eleonora** z d. Czechaczek (1854-1908). Przodkowie rodziny Niechoj i Krentorz.
- 97A** **Rodzina MALCHER, Katarzyna MALCHER** (1859-...). Pochodziła z Zostawy. Mogiła zasypana w latach powojennych.
- 99** **Aleksander ZAPKA** (24.02.1830-08.11.1882).
- 104** **Josef ADAMEK** (24.10.1862 ÷ 12.01.1922), mistrz rzeźnicki, rajca miejski.
- 108** **Maria DURYNEK** (183... ÷ 1892). (nieczytelne dane) i **Felix DURYNEK**
- 111** **Adolf BESLER**, (29.05.1857-06.03.1910), ojciec księdza Beslera.
- 112** **Jan HEILIG**, mistrz tkacki i **Julia HEILIG.**
- 113** **Antonina BAYER** z d. Löffler (1850÷1936) i **Franciszek BAYER**, mistrz stolarski i **Ignacy BAYER** (syn).
- 116** **Josefine HENSEL** z d. Turczyk, zm. 6.01.1911. i **Wilhelm HENSEL** (18.12.1830 ÷ 27.08.1922). (nieczytelne dane).
- 119** **Józef ŚNIEGOŃ** (24.10.1849÷17.11.1909).
- 119A** **Hedwig LIPINSKI** zmarła jako 8-letnia dziewczynka.
- 120** ...**HALLAS**, kupiec z Górnego Przedmieścia, żył na przełomie XIX i XX wieku.
- 121** **Rodzina MAGIERA.** Przodkowie rodzin Magiera, Sobański, Barchański.
- 138** **Jadwiga LEŚNIK** z d. Czarnecka i **Florentyna LEŚNIK** z d. Skrobol (10.06.1884-19.04.1920). Rodzina Floriana Leśnika - przedwojennego burmistrza Żor.
- 142** **Johann STALLMACH** (09.12.1839÷24.08.1904), mistrz stolarski. Przodek rodziny Goleśny, Karkoszka.
- 142A** **Kurt i Georg ADAMEK** oraz dwie inne osoby z rodziny.
- 144** **Franciszek ŚWIĘKOT.** Przodek rodzin Herok i Chmielecki.
- 145A** **Adam ŚMIETANA i Franciszka ŚMIETANA**, rolnicy z Kleszczowa. Przodkowie rodziny Łakota.

KWARTAŁ ŚRODKOWY (OD UL. KS. KLIMKA)

- 149** **Carl POLOCZEK** (...05.1852+...) i **Franziska POLOCZEK** (26.08.18...6+03.11.1882), rodzina kupców i rzemieślników oraz **Aniela ZAJĄC**, zastrzelona przez żołnierza niemieckiego, dochowana w 1945r.
- 150** **Erna Theresie ULBRICHT** (1871-1891).
- 154** **Johan FESSER**, rajca miejski, sukiennik, sędzia sądu rozjemczego.
- 156** **Vinzent FESSER** (04.04.1806 + 08.04.1899), pocztmistrz.
- 161** **Agnes HENSEL** z d. Knopek (14.02.1850+03.12.1903) i **Vinzent HENSEL** (06.07.1844 + 20.03.1928).
- 162** **Ks. Franz NETTER** (06.05.1840+19.03.1911), święcenia kapłańskie uzyskał 29.06.1867r., był proboszczem w Pyskowicach i Bielszowicach - wikariusz powiatowy w Bytomiu.
- 165** **Gustaw FRYSZTACKI** i **Elżbieta FRYSZTACKI** zd. Gralla. Przodkowie rodziny Palowski.
- 166** **Rodzina KUSS**, rodzina kupiecka, piastowali stanowiska we władzach miasta.
- 169** **Olga ŚWIERKOT** z d. Smółka. Przodek rodzin Miguła, Herok i Chmielecki.
- 171** **Josef GASCHKA** (03.05.1862+19.11.1907) i **Jadwiga BARTECKI** z d. Gaszka (17.09.1907 + 26.09.1931).
- 173** **Rodzina DURYNEK** oraz dochowany **Paweł Twardzik** zm. 1923r. Przodkowie rodzin Twardzik, Durynek, Broy.
- 183** **Ks. Carolus WENIGER** (06.10.1882 + 25.06.1917).
- 200** **Ryszard KUCZERA**, zmarł w wieku 16 lat, **Wilhelm KUCZERA**, zmarł w wieku 14 lat, (trzeci brat Karol KUCZERA pochowany w grobie 249A). Bracia pochodzący z rodziny rolniczej z Hańcówki – wszyscy zmarli na dur brzuszny w czasie I wojny światowej. Krewni rodziny Smółka.
- 212** **Karol DZIWOKI** (05.12.1835+09.11.1925) i **Rozalia DZIWOKI** z d. Heisyk (...1847 + 4.12.1920).
- 220** **Johann Paul LIPINSKY** (19.04.1819+11.08.1885), kupiec, rajca miejski, przewodniczący rady miejskiej, długoletni zastępca burmistrza, członek zarządu spółki poszukującej węgla kamiennego w rejonie Żor, zasłużony członek Kurkowego Bractwa Strzeleckiego, Król Kurkowy w 1852r., sędzia sądu rozjemczego.
- 224** **Richard DEUN...ER** (10.11.1875 + 05.08.1915), kupiec.
- 225** **Ferdinand, August, Dawid, Joseph, Heinrich WYNNER...RG**.
- 227** **Luize HALLATSCH** z d. Hilla (24.02.1865 + 17.01.1917).
- 228** **Helene HILLA** (1892-1917).
- 230** **Anastazja ZEGRODZKA** (na pomniku Zegrocka) zd. Śmieszek, zmarła 17.06.1890 r. w 51 roku życia, pierwsza żona Jana Zegrodzkiego (grób 333) wywodząca się z majątku rodziny Śmieszek. Przodek rodziny Zegrodzki.
- 234** **Johannes DORMINGER** (06.05.1851+02.01.1919), asesor, rajca miejski, krewny Pawła Dormingera – dyrektora niemieckiej szkoły średniej oraz polskiego gimnazjum w latach (1919-1924).
- 239A** **Błażej BRZEZINA**, zamożny rolnik - jego żona spoczywa w grobie nr 207A.
- 245** **Franciszek WOWRA**, formierz, członek Rady Robotniczej w Żorach, **Franciszka WOWRA** oraz **Karol KLIMSA**.
- 249A** **Karol KUCZERA** zmarł w wieku 9 lat .
- 251** **Dominik PIETZUCH**, syn Georga, mistrz tkacki, rajca miejski i członek magistratu w latach 1819-1825. Przodek rodzin Rotter, Bałdyk, Bartnicki, Ludowicz.
- 252** **Joseph PIETZUCH** (31.03.1795+27.03.1864), płóciennik, handlarz płótnem i bawełną, członek magistratu w latach 1831-1837, rajca miejski.
- 252A** **... PIETZUCH**, syn Josepha, utonął w kleszczowskim stawie w wieku 12 lat.
- 253** **Eva PIETZUCH** z d. Hensel (22.12.1809 + 10.04.1878), druga żona Josepha.
- 258** **Jan LIPINA** (05.04.1847+15.12.1915).

- 259** **Thomas MITRENGA** (2.02.1815 ÷ ...1846) i **Theresia MITRENGA** z d. Malherowitz.
- 260** **Ludwig PIETZUCH** (22.08.1832 ÷ 30.03.1908), mistrz ciesielski, właściciel firmy budowlanej, budowniczy obiektów użyteczności publicznej, m.in. szpitala miejskiego, rajca miejski i **Agnes PIETZUCH** z d. Scholz (19.02.1835÷03.08.1909), członkini zarządu Stowarzyszenia Kobiet.
- 265** **Franz SZOTTKA** (14.04.1833÷20.05.1915) i **Marie SZOTTKA** z d. Janda (08.09.1833 ÷ 08.12.1920).
- 268A** **Marianna TOMETZKI** (30.07.1839÷04.10.1910), właścicielka gospodarstwa rolnego w Kleszczowie.
- 268B** **Rodzina MARCISZ** z ulicy Dworcowej. Przodkowie rodzin Świerczek, Lazar, Matuszek, Smółka i Głos.
- 282** **Thomas FIGULA**, pracownik poczty, ojciec Emila FIGULI pochowanego w grobie nr 319 i żona .. **FIGULA**.
- 285** **Berta MURAS** (22.05.1909 ÷ 28.01.1924). i **Tomasz MURAS** (15.09.1865 ÷ 31.07.1930), ślusarz, członek Towarzystwa Gimnastycznego.
- 286A** **Maria POTEPA**, zmarła w wieku ok. 15 lat.
- 287** **Franciszek BLANIK**, rolnik z Kleszczówki i **Paweł GODZIEK**.
- 288A** **Anton OPAWSKI**, rzemieślnik, rajca miejski i **Anna OPAWSKI**. Przodkowie rodzin Bojda, Lubecki, Bortlik.
- 292** **Franz MURAS** (1854 -1913).
- 295** **Józef SZELIGA**, zmarł w 1915 r., mistrz budowlany.
- 297** **Agnieszka Maria SZELIGA**, z d. Leśnik, zmarła w 1918 r, żona Józefa Szeligi. Przodkowie rodziny Kuśka i Szeliga.
- 299** **Marie SCHYMALLA**, zmarła w roku 1913.
- 300A** **Władysław HERMAN** (Władzinek), urodził się w 1922 r. Żył 2 lata.
- 301A** **Frantz Johann MROZEK** (09.10.1862÷ 31.12.1926), czeladnik młynarski.
- 302** **Johan WITTEK** (02.02. 1872 ÷ 1912). Przodek rodziny Piątkowski.
- 305A** **Zuzanna HEROK** zmarła w 1912 roku, żona krawca Piotra Heroka.
- 312** ... **WILLISCH**, mąż Klary Piecuch.
- 315** **Franciszka KONIECZNY**, z d. Owczorz (24.03.1887 ÷ 01.11.1923) i **Maria KONIECZNY** z d. Owczorz (12.01.1887 ÷ 03.06.1924), żony Jana Koniecznego z Kleszczówki (Franciszka zmarła tragicznie, Maria zmarła na zapalenie wyrostka).
- 318** **Rodzina KOWALCZYKÓW** z Baranowic, zasłużeni w krzewieniu polskości w latach przed Powstaniem Śląskimi. Przodkowie rodzin Jureczko i Koper.
- 319** **Emil FIGULLA**, mistrz masarski, członek zarządu Towarzystwa Obywatelskiego, kandydował do Sejmu Krajowego Rzeszy w 1908r., członek Bractwa Kurkowego, Król Kurkowy, rajca miejski i **Maria FIGULLA** z d. Gladisch oraz **Hildegard BRYSCH** z d. Figula.
- 320A** **Jan TOMETZKI**, (... 1860÷09.01.1920), właściciel gospodarstwa w Kleszczowie.
- 326** **Steffi PALLOWSKI**, z d. Schymanietz (18.08.1896÷04.08.1923), ... **PALLOWSKI** (1849-1908) oraz **Erich PALLOWSKI** (08... 1910÷18.12.1918).
- 328** **Maria ZAGÓRSKA**, (21.12.1911 ÷ 19.05.1922).
- 331** **Rodzina FOJCIK**, właściciele tartaku przy ulicy Dworcowej. Przodkowie rodziny Kwapuliński.
- 332** **Zofia ZEGRODZKA**, z d. Hanzlik (15.04.1867÷08.09.1923), druga żona Jana Zegrodzkiego.
- 333** **Jan ZEGRODZKI**, ur. 1839 właściciel dużego gospodarstwa rolnego, restaurator w Kleszczowie. Przodek rodzin Zegrodzki.
- 334A** **Aleksander HALLATSCH**, kuśnierz, garbarz, garncarz i żona **Albertyna HALLATSCH**.
- 335** **Rozalia DEPTA**. Przodek rodzin Figas, Depta i Dubiel.
- 335A** **Cecylia BARCHAŃSKA**, zmarła w 1922r. Przodek rodzin Barchański, Tłołka, Brysz, Konsek.

KWARTAŁ PÓŁNOCNY (OD UL. MĘCZENNIKÓW OŚWIĘCIMSKICH)

- 337** Peter **ŻABKA** (31.01.1799 ÷ 02.07.1885) i **Therese ŻABKA**, zmarła w 1893 r.
- 338A** **Augustyn PIETZUCH** (1856 - 1921), kupiec, syn Paula Pietzucha. Przodek rodzin Smusz i Twardzik.
- 338B** **Stanisław Józef SCHMIEDETZKY** (1850-...) i **Antonia SCHMIEDETZKY** zd. Zeiffert (1852-...). Przodkowie rodzin Lipiński, Kirchman i Jarzyna.
- 351** **Agnes ADAMEK** z d. Figula (18.12.1857÷18.09.1897) i **Carl ADAMEK** (18.09.1842 ÷ 07.01.1900).
- 354** **Józef WYROBEK** (15.09.1856÷22.02.1918). Przodek znanej z działalności społecznej i szerzenia polskość rodziny Wyrobków.
- 357** **Anastazja ROJEK** (...÷20.04.1918).
- 360** **Józef KUŚ** (01.01.1858 ÷ 26.08.1919).
- 369A** **Andrzej TOMETZKI** (30.04.1833 ÷ 09.04.1898), rolnik z Kleszczowa.
- 370** **Marie SOLORZ** (23.01.1859 ÷ 13.10.1919), żona żorskiego kupca.
- 370A** **Agnieszka ORSZULIK** (1911-1914).
- 380** **Ignatz TAMPFEL** (30.06.1839 ÷ 17.12.1920).
- 382** **Maria TOMALA** z d. Kempna (20.08.1832÷19.11.1897), **Andrzej TOMALA** (20.11.1831÷08.03.1899) i **Maria TOMALA** z d. Somerlik (18.07.1869÷11.08.1923).
- 384** **Józef KANIA** i **Marta KANIA**, zmarli na przełomie XIX i XXw. Przodkowie rodzin Kania, Krawczyki i Kazimierczak.
- 388** **Barbara MACHULETZ** (04.02.1859÷...). Przodek rodzin Machulców z Baranowic i Kuczerów z Kleszczówki.
- 389A** **Stanisław GRUSZKA**. Przodek rodzin Gruszka i Barchański.
- 389B** **Robert PODKOWIK**, kupiec.
- 396** **Anton HILLA** (...÷27.03.1900) i **Albertine HILLA** (...÷17.04.1895). rodzina piekarzy.
- 398** **Paweł GAŚSIOROWSKI** (...-1923).

OSOBY POCHOWANE NA CMENTARZU, KTÓRYCH DOKŁADNE MIEJSCE POCHÓWKU NIE JEST ZNANE

Jan GAJDA (1827-1911) - mieszkający od 1862 r. w Żorach, pisarz, ludowy poeta, malarz, rajca miejski i działacz społeczny. Zakładał polskie biblioteki ludowe, tworzył amatorski ruch teatralny, krzewił język polski wśród germanizowanej ludności Śląska. Organizator i przewodnik wycieczek do Krakowa i Wieliczki oraz pielgrzymek do Częstochowy.

Józef HORZELA (1875-1922) - pochowany w mogile w kwartale północnym cmentarza.

Józef HUF - gospodarz z dzielnicy Kleszczówka, pochowany na prawo od mogiły powstańczej na miejscu obecnie istniejącej alejki oddzielającej kwartał północny od środkowego.

Rodzina KOŁODZIEJÓW - pochowana w kwartale południowym cmentarza w pobliżu grobu rodziny Niechojów.

Ks. Karol KLOCH - ur. 14.05.1761 r. w Stanowicach, studiował we Wrocławiu, absolwent Kolegium Jezuickiego w Rzymie, długoletni proboszcz w Pawłowicach, rezydujący od roku 1814 jako ksiądz-emeryt w Żorach, gdzie zmarł 27.06.1829 r.

Georg Nerlich - kilkuletni syn Franza Nerlicha, zasłużonego burmistrza Żor.

Caroline von WAIIDENTINT - zd. Wolskij, 22.10.1757÷29.08.1849 r.

Caroline von ETNRAJCHOWSKI - zd. Wridruchnt, 14.04.1750÷28.02.1837 r.

Ofiary I wojny światowej – żołnierze polscy i węgierscy zmarli w żorskim szpitalu: K. Purman, K. Żurek, Jan Markowski, M. Warzkowicz, Adam Woczynski, Franc Sarosi, Józef Kantar – pochowani w północno-zachodniej części cmentarza.

Pensjonariusze przytułku psychiatrycznego z ulicy Koszarowej – pochowani w kwartale południowym cmentarza w rejonie obecnego Pomnika Żołnierzy Wyklętych.

Nieznani żołnierze polskiego pochodzenia przymusowo wcieleni do Wehrmahtu rozstrzelani przez oficerów niemieckich na ulicy K. Miarki w styczniu 1945 r. za odmowę wykonania rozkazów

EPIZODY

„Dziewczyno! Dzisiaj widzisz mnie ostatni raz”

Był początek lutego 1945r. radzieccy byli już na Klesz-się do natarcia na Żory. niebawem wydarzy i w w piwnicach po kilka w willi Heringa przy ul. Męczenników Ośw.), dziny mieszkające w jące piwnic. Byli tam Zajac z córkami Anielą południowe, kiedy do Gertruda Witoszek i i Reginę, aby razem z nią zamieszkałej przy ul. Wodzi-Gotfryda. A że był mroźny oddalonego ok. 70 metrów od willi

Zbliżał się koniec wojny. Żołnierze czówce, gdzie przygotowywali Żorzanie byli świadomi co się większości gromadzili się rodzin w jednej. Tak też było ul. Nerlichstrasse (obecnie w której przebywały ro-sąsiedztwie a nie posiada-między innymi Państwo i Reginą. Były godziny willi Heringa przyszła poprosiła siostry Anielę poszły do cioci Berty Buchalik sławskiej po mleko dla syna dzień, wstąpiły do swego domu Heringa po to, aby się ciepło ubrać.

Były już w pokoju, kiedy otwartły się drzwi i wszedł niemiecki żołnierz, który od dłuższego czasu ubiegał się o względy Anieli. Podszedł więc do niej i zaprosił ją na wieczorną potańcówkę, która miała się odbyć w sąsiednim budynku dowództwa niemieckiego. Dziewczyna odmówiła. Po chwili żołnierz ponowił zaproszenie, a kiedy znowu usłyszał odmowę zwrócił się do niej tymi słowami: „Mädchen, heute siehst du mich das letzte Mal” („Dziewczyno! dzisiaj widzisz mnie ostatni raz”). Po tych słowach wyciągnął z kabury pistolet i strzelił w jej kierunku. Przerazona siostra Regina z płaczem wybiegła na podwórko wołając o pomoc. Z sąsiedniego budynku dowództwa wyszedł oficer niemiecki i kiedy od płaczącej Reginy dowiedział się co się wydarzyło, zabrał ze sobą lekarza i razem udali się na miejsce zdarzenia. Lekarz stwierdził zgon. W tym samym czasie oficer zabrał ze sobą owego żołnierza i zaprowadził go do budynku dowództwa. Jak się po paru godzinach dowiedziano, w trybie natychmiastowym został wysłany na pierwszą linię frontu. Chcąc się zrehabilitować, oficer polecił swym żołnierzom zakupić trumnę i dokonać pochówku dziewczyny. Tak się też stało. Pochowano ją na cmentarzu przy kościele farnym i spoczywa jako dochowana w grobie nr 149. Po paru dniach, oficer niemiecki odwiedził rodzinę państwa Zajac i poinformował, że wysłany na front żołnierz poległ.

(na podstawie relacji p. Jadwigi Brachaczek z d. Płonka)

„Wojna nawet umarłych nie zostawia w spokoju”

W ostatnich dniach stycznia 1945r. Paweł Hallatsch wraz z zięciem Rufinem Herokiem, słysząc odgłosy ostrzału artyleryjskiego, skierowali się do wyjścia chcąc zobaczyć z jakiego kierunku nadlatują pociski. Nie było już im to dane. Będąc jeszcze wewnątrz domu mieszczącego się na Rynku pocisk trafił w drzwi wejściowe i obaj zginęli na miejscu. Z uwagi na bardzo niską temperaturę i warunki frontowe rodzina nie była w stanie pochować swoich zmarłych. Pogrzebienia dokonano w sposób tymczasowy na cmentarzu przy kościele parafialnym pw. św. Filipa i Jakuba. Trumny położono pomiędzy grobami przodków Pawła Hallatscha (grób nr 62, 63) i przysypano je wieńcami pozbieranymi z sąsiednich grobów, jakie zostały po Wszystkich Świętych. Dla rodziny nie był to jednak koniec dramatycznych przeżyć.

W marcu 1945 roku na skutek intensywnych działań wojennych Żory zostały doszczętnie zniszczone. Pociski artyleryjskie i bomby zniszczyły większość zabudowań, w tym również kościół i przylegający do niego cmentarz. Jeden z pocisków trafił w pobliżu miejsca tymczasowo złożonych w trumnach Pawła Hallatscha i jego zięcia Rufina Heroka. Widok był przerażający. Siłą wybuchu trumny zostały rozerwane, a zwłoki z nich wyrzucone. „Wojna nawet umarłych nie zostawia w spokoju” – takich słów użył ówczesny radziecki korespondent wojenny, później pisarz, Konstanty Simonow opisując to zdarzenie w swej korespondencji. Hildegarda Herok i Otylia Hallatsch, wdowy po zabitych, ponownie musiały przeżyć pogrzeb swoich najbliższych. Nabożeństwo żałobne odprawione zostało pod koniec marca w kościele ewangelickim, a zmarłych pochowano na cmentarzu przy ul. Nowej.

(na podstawie relacji p. Marii Słuchanek z d. Herok)